

• Natuurbeheerders Landschap Noord-Holland, Ilfryske Gea, Stichting Het Groninger Landschap, Natuurmonumenten, Watergroep Overijssel, Oeverbeheerders, Watergroep Noord-Holland, Waterschap Hunze en Aa's, Waterschap Noordzijlwe, Waterschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Weterkskip Fryslân, Rijkswaterstaatsvereniging in de Natuurbeschermingsorganisaties, verenigd in de Coalitie Wadden Natuurlijk

• De noordelijke provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen.

• De waddengemeenten zowel van de eilanden als van het vasteland.

• Economische belangengroeperingen de recreatiesector, LTO's (havens)bedrijven en Waddentouws

• Ministeries Economische Zaken en Infrastructuur & Milieu, Waddenvereniging, Vogelbescherming en Stichting Waddenzee

• Natuurbeheerders Landschap Noord-Holland, Ilfryske Gea, Stichting Het Groninger Landschap, Natuurmonumenten, Watergroep Overijssel, Oeverbeheerders, Watergroep Noord-Holland, Waterschap Hunze en Aa's, Waterschap Noordzijlwe, Waterschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Weterkskip Fryslân, Rijkswaterstaatsvereniging in de Natuurbeschermingsorganisaties, verenigd in de Coalitie Wadden Natuurlijk

• De noordelijke provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen.

• De waddengemeenten zowel van de eilanden als van het vasteland.

• Economische belangengroeperingen de recreatiesector, LTO's (havens)bedrijven en Waddentouws

• Ministeries Economische Zaken en Infrastructuur & Milieu, Waddenvereniging, Vogelbescherming en Stichting Waddenzee

Bij het opstellen van dit rapport zijn de volgende partijen betrokken:

KANSENKAART
RANDEN
VAN DE
WADDENZEE

Het Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW)

Het programma naar een Rijke Waddenzee (PRW) is in 2010 gestart in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken en het Regiegebied Waddengebied (RCW). Het belangrijkste doel is bestaande natuurherstelplannen voor de Waddenzee te versnellen en ten uitvoer te brengen. PRW is uitgeroepen tot een krachtige combinatie van partijen waarin Rijk- en regionale overheden, gebruikers en natuurorganisaties, samen optrekken om het streefbeeld van een Rijke Waddenzee (zie kader) in 2030 te realiseren.

Dat doen we niet alleen voor de natuur, maar ook voor een gezonde toeristische sector, een gezonde visserijsector en andere economische sectoren. PRW streeft zodoende naar een Rijke Waddenzee voor natuur en mens. Het streefbeeld is geen vaststaand einddoel, maar de richting waarlangs natuurherstel wordt vormgegeven. En afhankelijk van de leerervaringen, kunnen we de weg er naar toe, waar nodig aanpassen: leren door doen. Dit streefbeeld heeft in 2013 zijn basis gevonden in de nieuwe interprovinciale visie 'Wadden van Allure'.

In de praktijk jaagt het Programma projecten aan. Soms gebeurt dat aanlagen door nieuwe kennis in te brengen, maar bijvoorbeeld ook door uitvoeringsprojecten verder te ontwikkelen en partijen te ondersteunen in hun samenwerking. PRW brengt ook kennis bij elkaar door wetenschappers, beleidsmakers en beheerders samen te laten nadenken over de beste oplossing. De eindverantwoordelijkheid van initiatieven en plannen blijft wel bij de bestaande organisaties. PRW geeft het zetje om het kaderwerk op gang te brengen of sneller te laten draaien. Daarnaast zit het programma tussen beleid, uitvoering en beheer in, binnen de beleidsterreinen van economie, kustveiligheid en ecologie. De 'Kansenkaart Randen van de Waddenzee' is hier ook in te plaatsen.

Het streefbeeld van een Rijke Waddenzee is ook omarmd via afspraken tussen (convenant)partijen, zoals bij de mosselzadadvijverij, de handkokerijvisserij en de interdisciplinaire Ecologische en Ecologische in Balans. Maar ook via regelgeving, onderzoek, monitoring en de uitvoering van concrete (herstel)projecten.

onderbouwd moeten worden. Er is dus nog geen haalbaarheidstoets op de kansrijk geachte projecten uitgevoerd. Ook bevat de Kansenkaart niet alle projecten langs de randen van de Waddenzee: de blik is gericht op grote projecten, die bovendien nog in de voorfase van realisatie zijn. Projecten die zijn of worden gerealiseerd staan er daarom niet op, evenmin als kleinere projecten.

De randzone van de Waddenzee wordt bij de ontwikkeling van het 'Randen-plan' ruim genomen, tot minimaal enige kilometers rondom de kustverdedigingswerken. Dat is nodig omdat de ecologische relaties tussen land en zee zich meestal niet laten tegenhouden door dijken of waterwerken. Zoals bij brakwaterzones of hoogwatervluchtplaatsen voor vogels. Bij vispassages is het bijvoorbeeld nodig om op stroomgebiedsniveau te denken. Denk aan de rivierprik die vanuit de Waddenzee helemaal naar de Drentsche Aa zwemt om daar te paaien. Het heeft daarom weinig zin om een vispassage langs de rand van de Waddenzee aan te leggen als de vissen verderop op hun trekroute een onneembare barrière of een ongeschikt leefgebied tegenkomen. Ook voor vogels valt deze parallel te trekken.

De Noordzeekustzone behoort niet tot het bereik van dit Ontwikkelplan en de Kansenkaart, ondanks dat het wel een randzone is. Dat is omdat dit gebied een heel eigen dynamiek kent, met zijn eigen beheersvorm: dynamisch kustbeheer. Zowel inhoudelijk als sociaal-maatschappelijk vormt dit een apart terrein.

Download

Volledige versie van 'Ontwikkelplan voor de versterking van natuurwaarden langs de randen van de Waddenzee' is beschikbaar via: www.rijkewaddenzee.nl/kansenkaart

Streefbeeld Rijke Waddenzee in 2030

1. Er is schoon en helder (genoeg) water.
2. Het voedselweb is in evenwicht.
3. Er is een grootse schaal aanwezigheid van biodiversiteit, zoals mosselbanken en zeegrasvelden.
4. De Waddenzee is een veilige plek voor bewoners en gebruikers.
5. De Waddenzee is optimaal ingebed in de internationale keten van wetlands.

De Kansenkaart Randen van de Waddenzee

De Kansenkaart toont twaalf natuurherstelprojecten langs de randen van de Waddenzee die PRW kansrijk acht. Kansrijk omdat deze projecten het streefbeeld van een Rijke Waddenzee in 2030 dichterbij brengen en kansrijk omdat de projecten niet alleen natuur herstellen, maar ook kansen bieden op andere terreinen zoals economie en veiligheid

PRW heeft vijf strategieën ontwikkeld om de randen van de Waddenzee te 'verzachten' en zo een meerwaarde opleveren voor natuur. Dat zijn:

1. Verbetering van bestaande overgangszones tussen land en water (met name kwelders).
2. Eventuele aanleg van extra overgangszones tussen land en water.
3. Aanleg of verbetering van hoogwatervluchtplaatsen en/of broedplaatsen voor wadvogels (binnen/buitendijks).
4. Verbetering van de vispasseerbaarheid van de kustzone en achterliggende watersystemen, gericht op de diadrome en estuariene vissen die kenmerkend zijn voor een gezond ecosysteem van de Waddenzee.
5. Bevordering van meer geleidelijke zoet-zout overgangen (brakwaterzones) in en rondom de Waddenzee.

Voor de 'Kansenkaart Randen van de Waddenzee' is gezocht naar projecten waarin zoveel mogelijk van deze strategieën samenkomen, en er bovendien synergiekansen zijn met veiligheid, economie en/of beleving.

De Kansenkaart maakt onderdeel uit van het 'Ontwikkelplan voor de versterking van natuurwaarden langs de randen van de Waddenzee'. De term 'ontwikkelplan' duidt aan dat het denken over nuttige projecten voortdurend doorgaat. Sommige projecten kunnen dus afvallen, terwijl er ook nieuwe bij kunnen komen. Het begrip 'Kansenkaart' duidt aan dat de geïdentificeerde projecten nog verder ontwikkeld, en vaak ook nader

1. KOP VAN NOORD-HOLLAND

Er zijn grote kansen voor natuurontwikkeling in de Kop, vooral in Amstelmeer en omgeving en het Balgzandkanaal. Deze kunnen gekoppeld worden aan kansen voor recreatie of ontwikkelingen op ander gebied. Plas-drasgebieden, vogeleilandjes en vishabitat behoren tot de mogelijkheden. PRW verkent de mogelijkheden.

2. DE VISMIGRATIERIVIER DOOR DE AFSLUITDIJK:

Een grote, breed opgezette vispassage door de Afsluitdijk met zoet-zout overgang onder getij, zal in combinatie met andere maatregelen de natuur op en rond de dijk te versterken. Hier is breed draagvlak voor, in de regio zowel als daarbuiten. Het initiatiefnemerschap ligt daardoor bij een brede coalitie, verenigd in De Nieuwe Afsluitdijk (DNA). PRW ondersteunt DNA, zowel financieel als door mee te denken.

3. VERSTERKING VAN GRIEND:

Dit eiland, dat een cruciale rol als broedplaats en hoogwater-vluchtplaats speelt, kalft af. Versterking ervan is daarom belangrijk voor veel wadvogels. Beheerder Natuurmonumenten overlegt met betrokken partijen over de wijze van uitvoering en de benodigde financiering. PRW denkt waar nodig mee.

4. AANLEG VAN EEN OEVERZONE BIJ STRIEP:

Ooit lag er een kwelder bij polder Striep, aan de zuidkant van Terschelling. Diverse partijen streven naar het herstel ervan. De uitdaging is om de kwelder zo vorm te geven dat meerwaarde ontstaat op het gebied van cultuurhistorie en natuur. Op verzoek van de gemeente Terschelling coördineert PRW de ontwikkeling van dit project.

5. HERINRICHTING HARLINGEN-ZUID:

In het kader van het project DNA heeft PRW een 'schetschuit' georganiseerd over kansen rond de dijk in de zone van Harlingen tot Zurich. Als uitvloeisel daarvan hebben regionale partijen het initiatief genomen om de zuidelijke uitleg van Harlingen te verbeteren. Natuur-, recreatie- en veiligheidsdoelen gaan hierin samen. De Dienst Landelijk Gebied (DLG) werkt dit nu verder uit, in opdracht van een brede regionale coalitie.

6. NATUURVERBETERING RANDZONE FRANEKERADEEL:

Buitendijks bij de gemeente Franekeradeel ontwikkelt zich op dit moment een kwelder. De gedachte is om dit proces te versnellen door baggerslib uit de haven van Harlingen bij deze plek in het water te verspreiden. Zo wordt de sliblast van de haven van Harlingen vermindert en krijgen wadvogels er een hoogwatervluchtplaats bij. Tevens zijn er binnendijkse natuurontwikkelingsmogelijkheden. PRW ondersteunt initiatiefnemers It Fryske Gea en Ecoshape bij de ontwikkeling van dit project.

7. HOLWERD AAN ZEE:

De gemeente heeft een plan gemaakt om Holwerd weer aansluiting te geven bij de Waddenzee. Het geeft Holwerd meer allure als toegangspoort tot Werelderfgoed Waddenzee. Dat is goed voor de recreatie, maar er kan ook synergie met de natuur ontstaan door een zoet-zout overgang en bijvoorbeeld extra broedgebieden voor wadvogels. PRW verkent de mogelijkheden, in samenspraak met andere betrokken partijen.

8. NATUURPLANNEN LAUWERSMEER EN OMGEVING:

Door meer te gaan denken 'vanuit het water' van het gebied ontstaan waarschijnlijk extra kansen voor natuurontwikkeling (trekvissen, vogels) en ook voor recreatie. PRW denkt daarom mee bij de uitwerking van het 'Zeeforel' project en werkt aan de verbinding van dit plan met andere initiatieven in het gebied.

9. ZUIDOOSTHOEK VAN DE EEMSHAVEN:

Benutting van een bestaande brakwaterzone in combinatie met de vispassage bij het gemaal van deze polder (Spijksterpompen) en de beoogde aanleg van natuurvriendelijke oevers. Een brede coalitie staat hierachter, PRW coördineert activiteiten en overleg.

10. DUBBELE DIJK TUSSEN EEMSHAVEN EN DELFZIJL:

Dit dijktraject is van groot belang voor de waterveiligheid in de provincie Groningen en moet worden versterkt. Zou het daarom een idee zijn om dit dubbel uit te voeren? Tussen de twee dijklichamen kan dan opslibbing en natuurontwikkeling plaatsvinden. PRW denkt mee over de mogelijkheden.

11. PLAN MARCONI:

In dit plan worden leefbaarheid, natuur en veiligheid van Delfzijl gezamenlijk versterkt. De natuurontwikkeling wordt in twee stadia ter hand genomen: eerst aanleg van een voorland buiten de haven (ook als broedplaats/HVP voor vogels) en verwijdering van een afvalberg in het water (de 'Griesberg'), daarna verlegging van waterlopen, met kansen voor een brakwaterzone en betere vispasseerbaarheid. Het project is een initiatief van een brede regionale coalitie. PRW denkt mee.

12. DE GROENE DOLLARDDIJK:

Het gaat hier om een dijkversterking aan de zuidkant van de Dollard met slib dat ter plaatse is gewonnen. De natuurwaarde hiervan is afhankelijk van de locatie en de wijze van slibwinning; mogelijk is een combinatie met het 'wisselpolder'-concept te maken. Initiatiefnemer is Waterschap Hunze & Aa's. Het project wordt ingebracht in het Nieuw Hoogwaterbeschermingsprogramma. Er is brede steun voor. PRW werkt mee aan de verdere ontwikkeling van het concept, ook om het in andere gebieden dan de Dollard toe te passen.

KANSENKAART RANDEN VAN DE WADDENZEE

Download
Volledige versie van 'Ontwikkelplan voor de versterking van natuurwaarden langs de randen van de Waddenzee' is beschikbaar via: www.rijkewaddenzee.nl/kansenkaart

LEGENDA

- Zeer grote meerwaarde natuur
- Grote meerwaarde natuur
- Redelijke meerwaarde natuur
- Meerwaarde nog onbekend
- Realiseren (door initiatiefnemers)
- Uitwerken (opdracht aan PRW)
- Verkennen en meedenken (initiatief PRW)